

Anu Kangasjärvi
Ritva Liukonen
Tapio Isolankila

Sosiaali- ja terveysministeriön vastaus (HE 16/2025 vp)

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt hallituksen esitykseen HE 116/2025 vp liittyen sosiaali- ja terveysministeriöltä seuraavaa: "StV pyytää ministeriöltä arviota, pykäläehdotusta ja kustannusarviota siirtymäsäännöksestä, jolla turvattaisiin omaishoitajille ja perhehoitajille toimeentulotuen maksaminen kahden vuoden ajan ilman toimeentulotukilakiin ehdotettua 2 a §:n mukaista velvoitetta hakea kokoaikatyötä (ja siihen liittyvää 10 §:n mukaista 50 prosentin alentamisuuhkaa) sekä ilman 11 §:n mukaisen 150 euron ansiotulovähennyksen poistoa. Kustannusarviot tarvittaisiin erikseen omaishoitajien ja perhehoitajien osalta (ja kustannusarviot lienee hyvä eritellä myös erikseen ansiotulovähennyksen ja alentamisuhan poiston osalta)." Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa vastauksenaan seuraavaa:

HE 116/2025 vp:n sisältämät ehdotukset liittyen omais- ja perhehoitajien työttömäksi ilmoittautumiseen sekä ansiotulovähennyksen poistamiseen

Hallituksen esityksessä HE 116/2025 vp ei ole ehdotettu muutosta perhehoitajien ja omaishoitajien veloitteeseen ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi sinänsä, tosin hallituksen esityksen mukaan velvoite kohdistuisi jatkossa kokoaikatyön hakemiseen pelkän työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautumisen sijasta. Hallituksen esityksessä ehdotettuun toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 2 a §:n 1 momentin 7 ja 8 kohtaan on kirjattu näkyviin se soveltamiskäytäntö, jota jo nykyisin vakiintuneesti sovelletaan omais- ja perhehoitajien osalta voimassa olevan toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:n 1 momentin 5 kohdan perusteella. Muutosta ehdotetaan hallituksen esityksessä kuitenkin siihen, mitä ilmoittautumatta jättämisestä seuraisi. Työttömäksi kokoaikatyönhakijaksi ilmoittautumatta jättämisestä seuraisi esityksen ehdotusten mukaan 50 %:n alentaminen perusosaan, kun voimassa olevan lain mukaan seurauksena on 20 tai 40 %:n alentaminen.

Kansaneläkelaitoksen (jäljempänä Kela) voimassa olevan toimeentulotukea koskevan etuusohjeen¹ mukaan perustoimeentulotukea hakeva 17–64-vuotias henkilö on velvollinen ilmoittautumaan työttömäksi työnhakijaksi työllisyyspalveluihin, ellei hän mm.:

- toimi perhehoitajalain mukaisena perhehoitajana vähintään neljä tuntia päivässä
- toimi vanhuksen, vammaisen tai sairaan omaishoidon tuesta annetun lain mukaisena omaishoitajana vähintään neljä tuntia päivässä

Edelleen etuusohjeen mukaan, jos hakija, jolla on velvollisuus olla työttömänä työnhakijana, ei ilmoittaudu työllisyyspalveluihin työttömäksi työnhakijaksi, perustoimeentulotuen perusosaa on mahdollista alentaa, jos kaikki alentamiselle asetetut edellytykset täyttyvät.

Ansiotulovähennyksen osalta hallituksen esityksessä ehdotetaan, että voimassa olevan lain mukainen 150 euron ansiotulovähennys poistettaisiin kaikilta täysi-ikäisiltä toimeentulotuen saajilta.

¹ Toimeentulotuki 2.12.2025, saatavilla:
<https://www.kela.fi/etti/Toimeentulotuki.pdf?version=1764727567351>. Viitattu 4.12.2025.

Anu Kangasjärvi
Ritva Liukonen
Tapio Isolankila

Kustannusarviot

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että annetussa aikataulussa tarkkojen vaikutusarvioiden tekeminen valiokunnan pyynnössä esitettyjen osalta ei ole ollut mahdollista.

Omaishoitajien osalta ansiotulovähennyksen suojaosan säilyttämisen arvioidaan pienentävän esityksen arvioituja säästöjä 1,9 milj. euroa vuodessa. Perhehoitajien lukumäärästä toimeentulotuella ei ministeriöllä ole tarkkoja lukuja, mutta määrä arvioidaan malitilliseksi huomioiden perhehoitajien kokonaismäärä ja perhehoidon omaishoidon tukea korkeampi palkkiotaso. Todennäköisesti ansiotulovähennyksen säilyttäminen perhehoidon palkkioiden osalta pienentäisi arvioituja säästöjä melko vähäisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriö tuo esiin, että esityksen vaikutusarviot perustuvat käyttäytymisoletuksiin, jotka koskevat toimeentulotuen saajia keskimäärin. Yksittäisten ryhmien, esimerkiksi omais- ja perhehoitajien osalta velvoitteidenmuutoksiin reagoiminen voi poiketa merkittävästi keskimääräisestä. Ministeriöllä ei myöskään ole tarkkaa arviota siitä, kuinka montaa omais- tai perhehoitajaa koskisi 2 a §:n mukainen velvollisuus ilmoittautua kokoaikaista työtä hakevaksi. Vuoden 2024 aikana perustoimeentulotukea sai noin 2300 omaishoitajaa. Noin puolet omaishoitajista on työkäisiä ja osa toimeentulotuella olevista omaishoitajista on jo nyt työttömiä työnhakijoita, jolloin muutokset koskevat todennäköisesti edellä esitettyä pienempää joukkoa. Tarkan arvion tekeminen tämän ryhmän velvoitteiden muuttamisen vaikutuksista ei ole mahdollista. Jos velvoitetta ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi ei kiristettäisi omais- ja perhehoitajien osalta, niin todennäköisesti työnhakijoiden määrä kasvaisi hieman esityksessä arvioitua vähemmän. Vastaavasti työttömyysturvamenot kasvaisivat hieman arvioitua vähemmän. Toisaalta myös perusosan 50 %:n alentamisen määrä voisi vähentyä esityksessä arvioidusta vähäisesti. Nettovaikutus etuuskuluihin olisi todennäköisesti vähäinen.

Siirtymäsäännöksestä koskien vaihtoehtoa, jossa säilytettäisiin omais- ja perhehoitajien osalta nykytila työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautumisen ja ansiotulovähennyksen osalta 31.12.2027 saakka

Jos haluttaisiin muuttaa HE 116/2025 vp:n ehdotuksia siirtymäsäännöksellä siten, että omais- ja perhehoitajien osalta jäisi voimaan nykytila 31.12.2027 saakka työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautumisen, perusosan alentamisen ja ansiotulovähennyksen osalta, niin toimeentulotuesta annettua lakia koskevassa muutossa ei nopean arvion mukaan voida ratkaista asiaa pelkästään yhdellä siirtymäsäännöksellä.

Ansiotulovähennyksen poistamisen siirtäminen omais- ja perhehoitajien osalta vasta vuoden 2028 alkuun voitaisiin nopean arvion mukaan ratkaista siirtymäsäännöksellä, joka koskisi lakiehdotuksen 11 §:n 3 momenttia. Sosiaali- ja terveysministeriö ei ole kuitenkaan vastaukselle annetussa ajassa ehtinyt saada perustoimeentulotuen toimeenpanijana Kelan näkemystä asiaan.

Vaikeammin ratkaistavia asioita olisivat työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautumista (2 a §) ja perusosan alentamista (10 §) koskeviin säännöksiin tarvittavat siirtymäsäännökset ottaen huomioon, että perusosan alentamisen menettelyt (10 ja 10 a §) sekä perusosan alentamiseen liittyvät tiedonsaantioikeuksia ja tietojen luovutusvelvollisuutta koskevat säännökset (18 b ja 18 h §) olisivat erilaisia hallituksen esityksessä ehdotettuna verrattuna voimassa olevaan lakiin. Näiden osalta tulisi ratkaista haluttaisiinko omais- ja perhehoitajien perheenjäseniin soveltaa kuitenkin hallituksen esityksessä ehdotettua kokoaikatyön hakemiseen ja perusosan alentamiseen liittyvää sääntelyä. Jos omais- ja perhehoitajien osalta samassa perheessä olisi mainitun sääntelyn osalta henkilöitä, joihin sovellettaisiin erilaisia perusosan alentamisen menettelyjä, tulisi tiedon luovuttamista sääntelyn osalta ratkaista tarvittavat säännösmuutokset, jotta tieto kulkisi tarvittavissa tilanteissa Kelan ja hyvinvointialueiden välillä koko toimeentulotukea hakevan perheen osalta, koska toi-

Anu Kangasjärvi
Ritva Liukonen
Tapio Isolankila

meentulotuki on perhekohtainen etuus eikä esimerkiksi päätöstietojen liikkumisessa voida toimeenpanossa erottaa vain joidenkin perheenjäsenten tietoja muiden perheenjäsenten tiedoista. Oikeutta toimeentulotukeen ei ratkaista yksittäisten perheenjäsenten osalta vaan esimerkiksi perustoimeentulotuen laskelmassa otetaan huomioon kaikkien perheenjäsenten tulot, menot ja varat. Myös perusosan alentamisharkinnassa tulee huomioida koko perheen tilanne.

Mikäli omais- ja perhehoitajien ja/tai heidän perheenjäseniensä osalta päädyttäisiin noin kahden vuoden ajaksi muista toimeentulotuen hakijoista poikkeaviin menettelyihin, toimeenpanon monimutkaisuus lisäisi virheiden mahdollisuuksia. Lisäksi lyhyen aikavälin erilaisesta soveltamisesta omais- ja perhehoitajiin tulisi toimeenpanokustannuksia.